

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Vrhovački grad.

Napisao Julije Kempf.

Vinorodni bregovi, šumovite kose i glavice Požežke gore pravo su utočište stanovnicima biele Požege. Ne samo da se Požežanin voli zabaviti po svojim bregovima sbog obilnih plodova, koje mu majka priroda razkošno sipa u krilo, već ga i krasota same prirode vuče u te čarne dolove, na te umiljate visove i glavice. Kako su se kuće nekojih požežkih ulica uvukle upravo medju rebra gore, lahko ti je tu ljubitelju prirode za šetnju. Za nekoliko časova čovjek se nadje izvan gradskih ulica bilo u dolu uz izvor studen-vodice, bilo na kojem humku, odkuda gleda požežke ulice, trgove, kuće, zvonike i cielu tu dragu »vallis aureu«. Tu je Točak, Grgin dol, Fratrovica, Kapavac, Tekija, Jagodnjak, sve same dražestne uvale, brdašca i dolovi s bistrimi izvorima i žuborećim potocima.

Nu i veći prijatelji prirode nadju u tom kraju dovoljna i preugodna užitka za svoje planinarsko srdce. Za par sati kadar si se iz Požege uzpeti na najzanimljivije kose Požežke gore, pače i na samu njenu glavicu Maksimov hrast (616 m.) — da se živ i zdrav povratiš do sunčana zahoda kući. Za poludnevnu šetnju hladovitom gorskom šumom nema sgodnije, već da se uputiš na Vrhovački grad, kako se zovu razkidane podrtine nekadanjega grada, danas tužni svjedoci okrutnoga turskoga gospodstva u ovom kraju.

Do Vrhovačkoga grada nije daleko. Put traje samo dva sata, a može ga svatko svladati bez velike muke i napora, jer se do njega dolazi hladovitim, ali pristupnim gustim šumama vlastelinstva grada Požege. Do grada se putuje obično srhom jugozapadnoga briega Sokolovca, ili se ide izpod Sokolovca, a onda tek do razvalina grada. Prvi je put i ugodniji i zanimljiviji.

Iz Sokolove ulice ili sa šetališta Tekije valja se uzpeti najprije na liepo uredjenu i drvoredom zasadjenu Kalvariju. Nekoliko časova puta i već ti je muka — kad bi je bilo — nagradjena liepim vidikom na središnju skupinu požežkih trgovaca, ulica i kuća. Kalvarija je podnožje glasovitoga vinorodnog briega Sokolovca, komu je i hrvatska povjestnica slavno sačuvala ime. Na Sokolovcu

je, kako se znade, bio posljednji okršaj kršćana ovoga kraja s Turcima kad su se prije 200 godina vodili ratovi za oslobođenje. Tu su bili Turci na 12. ožujka 1688. junačtvom Fra Luke Ibršimovića potučeni i Požega oslobođena od Turaka. Brieg se zove Sokolovac, a i požežka ulica izpod njega okrštена je u slavu Fra Luki »Sokolu« — Sokolova ulica.

Sokolovac je sav obrašten vinogradima iz kojih proviruju klieti i kućice požežkih vinogradara. Žarki plodovi Sokolovca broje se u najbolja požežka vina, prem ne zaostaju za njima nimalo vina susjednoga Velikoga Kamena, Garevice, Vranovca i Vranduka. Nu kako i ne bi, kad Sokolovac gospoduje i svojim osamljenim položajem i svojom visinom (379 m.) nad svim ostalim požežkim brdinima. Najsgodnija točka za vidik sa Sokolovca je kod križa u franjevačkom vinogradu. Kad si se dotle uzpeo dobrim vinogradskim putevima, onda popostani, odahni — i težko ćeš se oteti, a da ne ćeš prišaptnuti svome drugu »ah!« i »o Bože!« Divna panorama otvara se tvomu oku. I ako si čitao dosele u knjigama ili u geografskim kartama o »ajolikoj«, »čarobnoj«, »blagoslovljenoj«, »zlatnoj« dolini požežkoj — osjetit ćeš koli je slaba ljudska rieč i koli je tvrdo gvozdeno pero, da opiše ono, što je jedini Bog toli liepo i naravnom skladnošću narisao. To je jedina sgodna točka, s koje možeš razgledati u celosti čarobnu dolinu Jagodnjaka, zaledje ostalih vinorodnih vrhova, što dominiraju nad Požegom, Požegu i — smaragdno more zelenih žita, livada, šuma od Brezova polja (984 m.), pa sve tamo uz Papuk (954 m.) do Krndije (792 m.) i Diljgore (459 m.) A kako se tek milo bjelasaju u valovima toga proljetnoga zelenila mnogobrojna sela i vlastelinski dvorovi, što iz daljine s onu stranu Orljave pomaljaju svoje ponosne glavice!

Ostavljujući vinorodni Sokolovac, zalaziš odmah u gradske šume. Izpod vedra neba i sunčanih trakova eto te pod listnatim zelenim krovom gorske šume. Zatvoren je vidik tvomu oku, al i šumska tišina ima svoje ugodnosti, svoje zanimljivosti. Bilo je svršetkom mjeseca travnja. Osim raznovrstnih šumskih stanova, zanimalo nas je ponajprije njihov stan. Gradske šume ovoga predjela šire se srhom, kojim smo prolazili, a zatim susjednim bočinama i uvalama. Lievo su od 50 do 100 godina stare hrastove šume Jagodnjak, Hrastovac, Pantlik, Sv. Jelena, Paljenici, Tičarica i Osredak. Šumska je cesta liepa i ugodna, te se po malo uzdiže do Tromedje. Tu se putevi križaju, a zajedno je ovdje medja između šuma požežkih, držkovačkih i vlastelinstva brestovačkoga.

Od Tromedje pak sve do Vrhovačkoga grada zalazi putnik u još starije šumske krajeve. Visoko brdo, Odorovac, Strma kosa, Kolibe, Bučevine i Sastavci, obiluju hrastovima, koji dosižu starost do 140 i više godina. Najobičnija vrst hrasta u ovim šumama jest hrast kitnjak (*Quercus sessiliflora*). Od šumskoga bilja pozdravljuju te ovdje svi glasnici ranoga proljeća, kao obična šumarica, (*Anemone nemorosa*), jagoda (*Fragaria vesca*), petolist (*Potentilla*), mirisavi bieli gjurgjic (*Convallaria majalis*) itd. U velikoj množini nadje se lazárkinje (*Asperula odorata*), koju i ovdje ljudi beru i zasladiju njome vino, pak onda više vrsti kačunovica (*Orchideae*).

Sa Strme kose, koja se prama izтоку vrlo naglo ruši k potoku Vučijaku, puca liep vidik na selo Vrhovce kod crkve i malo dalje Vrhovce pod gradom. Prodješ li dalje kroz šumu Sastavke, naći ćeš se pred čunjastim vrhuncem s kojega izmedju hrastova vire podrtine Vrhovačkoga grada. Vijugastom šumskom stazom eto te za nekoliko časaka na vršku.

Vrhovački grad ima 433 m. visine nad morem, a od niveau-a Požege viši je za 281 metar. To je najviša glavica u iztočnom dielu Požežke gore. I nije čudo, što su taj grad Turci, dok su kod nas gospodarili, znali tako dobro upotrebiti za svoje osvajačke svrhe. Vrhovački grad bio im je kao kakova brzozjavna postaja, koja je imala ravnu svezu sa Bosnom, Slavonijom i Ugarskom. S Vrhovačka grada vide se jasno planine bosanske s juga, a k sjeveru i k izтокu, dobro se razabiru sve gradine na Papuku i Krndiji, odkuda se opet lahko brzozjavljalo na Dravu i preko nje u Ugarsku.

Pa kako je danas na Vrhovačkom gradu? Osim prekrasnog vidika s njegovih raztrganih zidina, sve je drugo tužno i žalostno, jer nas sjeća prolaznosti sveta i gorke sudbine slavne naše povjestnice. Danas se mogu još točno razabratи prozori i velike rupe za topove, a visok je mjestimice do 10 metara. Od sjevera i izcka nema zida; samo je na sjeveroiztočnom kutu jedna podrtina. Prama jugu dižu se iz šikare takodjer zidine manje visine. Južni zid bio je prije dvadesetak godina mnogo viši, pa su se dječaci na nj popinjali i motrili s njega Savu. Od južnoga do sjevernoga nutarnjega zida ima 50 koračaja. Izvan toga zida ima i okolo po šikari manjih, nu vrlo debelih zidina s puškarnicama. Pod tim zidinama puno je lisičjih jama i jazbina (jazavčeve jame). Izpod zidova izbijaju tako još deblji panjevi jasena (*Fraxinus ornus*). Na zapadnom zidu, odkuda se i ulazi, vide se tragovi jednoga prozora. Nutarnji prostor medju zidovima bio je do nedavna zarašten grmljem, šikarjem i trnjem. Ove godine je medutim još u rano proljeće taj prostor izkrčen i očišćen, a uprava društva za poljepšanje Požege i okolice zasadila je ovđe liep drvoređ kestena. Od sjeverne strane, odkuda se otvara krasan vidik na požežku dolinu, dalo je proljetos grad. poglavarsvto posjeći nekoliko starih bukava, koje su smetale vidiku i radi kojih su se iz nizine težko razabirale podrtine Vrhovačkoga grada.

Vidik s Vrhovačkoga grada je prekrasan i to na sve strane. Najzanimljiviji je pogled k jugu i sjeveru. Onamo ti sže oko preko srebrnaste Save u susjednu Bosnu, a preko zelenih šuma Požežke gore vara te oko i čini ti se, da bi se kamenom dobacio do prve bosanske planine Motajice (652 m.), koja se strmo ruši k Savi. Ovamo se opet otvorila panorama na dražestnu kotlinu požežku sa svim njezinima čarima počam od klanca Kamenskoga, pa sve do bielog Kutjeva. Lievo i desno širi se vidik na bujne gradske šume, mila boravišta tolikih ptica i šumske zvjeradi. U ove šume zalaze rado i lovci na srne, zeceve i lisice. Vukova nema više u tim krajevima. Nije neobično da ljudi ovđe naidju na divlju svinju ili nerasta. Kako je blizu selo Vrhovci, sastaju se nerasti s domaćim

svnjama. Seljak Joco Tadić s Vrhovaca priповедao mi je, da mu se oprasilo o Uskrusu 11 praščića, koji potiču od nerasta.

A što da još reknem o Vrhovačkom gradu? Kad bi one nieme po-drtine mogle za čas progovoriti, rekle bi nam koju o postanku svome i prošlosti. Ovako šute, šute, dok im po onoj »Mru kraljestva, mru gradovi« sasvim ne po-nestane traga. Tada ćemo samo po knjigama gdjegdje uzčitati, da je obstojaо nekoć i taj grad. Šteta je, što danomice ne staje kamen po kamen tih slavnih svjedoka naše još slavnije narodne prošlosti.

O postanku Vrhovačkoga grada težko je išta reći. Znade se samo to, da je obstojaо u podpunoj cjelini za turskoga vladanja u ovim krajevima (1532.—1688.) Evo jedne crtice iz njegove povjesti: Gospoduјući Turci u Vrhovačkom gradu, pozove upravitelj (dizdar) toga grada, beg Izmail-aga na 15. travnja 1596. k sebi na objed franjevačkoga provincijala Grgura Masnovića, koji se je baš tada desio u Požegi. Masnović dodje sa svojim prijateljem Vidom Kovačevićem, rodom iz Požege. Za objedom se porječka beg s fratom, stade grđiti kršćansku vjeru i rugati se fratom govoreći: »kamo Turci s čordom, tamo fratri s torbom!« Franjevac stao da brani sebe i da opro-vrgne one pogrde, nu beg se razsrdi i zamahne sabljom. Kovačević dočeka sablju, iztrgne ju begu iz ruke i presieče mu desnu ruku. Na tu buku dotrče begove sluge, ali pristanu odmah uz franjevca, mjesto uz svoga gospodara. Kovačević se s njima sporazumi, pa udri iznenada na ono malo Turaka, što je u onaj par bilo u gradu, te ih poklaše. Zatim se zatvorise u grad, a bega pograbiše i baciše kroz prozor u ponor izpod grada. Saznavši požežki paša za tu stvar, udari na grad Vrhovce. Njegov sin Husein obsjedao je grad, u kom se je zatvorio Vid Kovačević. Da se obskrbe hranom podju tri junaka Juračić, Tomашević i Iličić noću na turski tabor. Tamo zadave pašinoga sina Huseina. Glavu mu odrezaše i nataknuše ju na kolac na gradskom bedemu. Vidivši Turci glavu svoga vodje, jave to paši u Požegu. Ovaj obsjedne odmah grad s 400 momaka. Čim je Kovačević vidio, da se neće moći u gradu održati, udari s 40 oboružanih junaka na Turke. Svi padoše, ali pade i 310 Turaka. I Vid Kovačević pade, sjekući Turke. Juračić se sukobi sa samim pašom, pa svali njega i konja. Nu i Juračića pogodi zrno iz puške i tako završi i on kao pravi junak sabljom u ruci. — Posljednji turski gospodar u Vrhovačkom gradu bio je neki Ibrahim Spaić.*

Na razvaline Vrhovačkoga grada zalazi rado i mladež i odrasli stanovnici požežki. Vuče ih onamo ne samo krasni šumski kraj, divni vidici i čisti gorski zrak, — već i obnavljanje povjestnih uspomena slavnoga hrvatskoga i kršćanskoga junačtva.

* Ivan Švear »Ogledalo Iliriuma« Zagreb g. 1839. IV., str. 426. i Tade Smičiklas »Dvestogodišnjica oslobođenja Slavonije« Zagreb 1891., II., str. 203.

Put na Klek. (1182 m.)

Naši prijatelji u Zagrebu klimali su glavom, kad su vidjeli prof. dra. Božnjaka, I. Hafnera te mene, gdje se spremamo u Ogulin, sa namjerom, da svoj »majalis« sprovedemo na starcu Kleku. Ni krupne kaplje kiše nisu nas prestrašile, a tek za vožnje počelo se i mračiti i bistriti, a u Ogulinu dočeka nas sunce. Upotrebili smo po podne, da se naužijemo gorskog zraka pod liepim Bukovnikom, vratili se preko kamenog mosta prema Ogulinu, na putu susreli prijatelja Kostu Harambašića, učitelja više pučke škole, koji nam je ljubezno družtvo pravio i na ruku išao. Svrnuli smo i prema Julinom ponoru, sašli do njega, da vidimo, kako se njeni smjeli valovi, koji su si pod željeznim mostom u kamenu duboku stazu prorovali, ruše preko kamenja u ponor. Kod stola gostione k Frankopanu dobro se okriepismo slasnim pastrvama i inim točkama dnevног reda na jestveniku za sutrašnji izlet, a u prijateljskom razgovoru ugodno nam minu vrieme do počinka. Vedra noć, slatka nado! Svane nam i sbilja krasno jutro, bez oblačka. Svježi jutarnji zrak nam godi, nadimlju se grudi, veselimo se prekrasnom danu za izlet. Mi na kola, pa pod Klek, do Musulinskog potoka.

Naš Klek, koji se u bistrom zraku još bližim pričinja, pokazuje nam se u cielom obliku ležećeg starca. Minemo zadnje kuće, vjetrić popuhava, ali se stanu dizati oblaci, starca Kleka motrimo sa glave, koju je naslonio na kamene jastuke, a evo nas kod gostione, odkud počinje put na Klek, pomno označen, požrtvovno uredjen, kako je o tome već bilo govora u našem »Planinaru«. Vedra naša lica postala ozbiljnijima, umuknula objestna šala, u gostioni nas tješe, da neće biti kiše, dadu nam starca, koji je sjekirom dobro zamahivao u drva za vatru, da nam poneše košaru sa turističkim predmetima gostbe. Kroz mladu mješovitu šumu, u kojoj oko nalazi stare znance božice Flore, a pojavi se i po koji riedji znanac, dodjemo do strmijih, kamenitih partija, nasladjujemo se prekrasnim pogledom sa »Zorin mira«, gdje je pod nama pukla duboka jaruga, a u dolini se bieli naš Ogulin i susjedna mjesta. Iza gorskih livada, i opet se peñjemo, pa na jednom evo nas pod visokom, okomitom, a golom pećinom, gdje samo tu i tamo iz kakve male pukotine viri nježna biljčica. Idemo tik pećine, dodjemo na počivalište »Podklek«, gdje nas hoće naš starac da pričeka, jer se žaca potežkoćā preko ljestava sa košarom. Ali nam se hoće užitka sa vrha Kleka! Uz nešto bodrenja i obećane pomoći, prevalimo ljestve i dodjemo preko nogostupa u bujnoj travi na vrh. Svaki novajlijā ugodno iznenadjen, čudi se tu gustoj travi, medju koju se mješa drugo bilje, a divi se moru vršaka, koje u daljini završuju vršci našeg kršnog Velebita i snježni vršci kranjskih gorostasa. Naš Klek, prem samo za 146 m. viši od umiljatog našeg Sljemensa, iznenadjuje svakog posjetioca kamenitim svojim vrhom i alpinskom svojom florom, te krasno stoji uz bok u tom pogledu našemu bjelolistom nadarenom Risnjaku. Kako su oblaci svaki čas prolazili, ne samo nad glavom, nego i nad gorama, a visoki vršci imali su još kapu sniega bližnjih dana, markirale su se pojedine kulise tim oštrijem, a kako je zrak iza kiše bio bistar, imali smo krasan vidik, kakav je,

bez dvojbe, samo rijedko kada vidjeti. Saletili smo druga, koji je okretan u baranjanju sa olovkom, da škicira taj prekrasan pogled. Od obližnjih vrhova vidio se je snieg na Bijeloj Lazici i na Velikoj Javornici; vidjeli smo osim Oguša i Jasenak, Vrbovsko, Modruš grad i mnoga mjeseta oko Oguša. U Velebitu izticalo se nekoliko vršaka sa sniežnom kapom, a od kranjskih snježnika izticali su se neobično jasno Grintovec, Stou, Triglav, Kanin. Željno smo motrili, kako postaju i kako se ovjekovječuju dojmovi, evo na papiru, što ih u duši osjećamo.

Očutili smo svu dražest planinarsku, misli lete u daljinu, grudi se pune čuvstvom tihog zadovoljstva.

Na busenu trave, izpremješane sa zakašnjelim rumenim cvjetovima vrieska, odmorimo, okrjepimo i raztajemo se sa nezaboravnim vidikom. Što nismo od bilja pobrali na putu gore, obavimo sada, da sjetimo i zagrebačke drugove na naš užitak. Dočim nas je dolje, još na cesti počela pozdravlјati krasno modra pupanka (*Omphalodes verna*), crvena driemina (*Lychnis diurna*), ocvali crni kukuriek (*Helleborus niger*), našli smo kašnje i znanca iz Tuškanca, krespin (*Epinedium alpinum*). Kad smo se počeli penjati, došli smo u izlistalu šumu, dočim su se gore tek počeli raztvarati nabubreni pupovi. Ruže, koje su nam prošle godine toliko godile, krasnom svojom intenzivno crvenom bojom, istom su prolistale. Na livadići, gdje smo prošle godine brali *Pedicularis*, bio je, uz liepu nježnu *Polygalu*, u punom cvjetu mirisavi jaglac (*Primula suaveolens*), koji nas je i dalje putem pratio. Prema vrhu zažutio se po koji cvjet značajnog ljutića (*Ranunculus Thora*), dočim nas na pećinama, što tvore vrh Kleka, ugodno iznenadi krasnim svojim intenzivnim crvenilom cvjeta i sbijenim alpinskim habitusom jaglac ljepivi (*Primula viscosa*, Kit). Na povratku strpali smo u žep po koju sitnu životinju, da bude kamečkom za faunističku spoznaju našeg Kleka, a u tu svrhu zaglavio je i gušter, koji je bio dosta neoprezan, da iz svog zakutka u pećini pruži svoju zvedljivu glavu.

Zadovoljni smo se vraćali, putem ubrali još biljčice: *Dentaria bulbifera* i *trifolia*, *Globularia Willkomii*, *Anemone nemorosa* i *ranunculoides*, *Hepatica triloba*, *Euphorbia amygdaloides*, *Viola silvatica*, *Cardamine trifolia*, *Aremonia agrimonoides*, sjeli na kola, vratili u Oguš, a vlakom u bijeli naš Zagreb, sa skupom cvieća, kao vidljivim znakom lepog našeg majalisa, kako su se uvjerili naši botaničari, pogotovo urednik ovog našeg lista, g. Hirc, koji je ljubezno pomagao i kod popisa ovdje navedenih bilina.

Dr. A. Langhoffer.

Vela Učka (Monte Maggiore 1394. m.)

Riedki su briegovi i vrhovi, koji bi se tako izticali, kao što se iztiče Učka gora, taj div Istrije, pod kojim se uz azurnu Adriju stere »Hrvatska Riviera« od Voloskoga preko dražestne Opatije, pak sve tamo do pitomog Lovrana.

Gledaš li tu velebnu goru bilo sa Risnjaka, bilo sa Burnoga Bitoraja, bilo iz hrvatskoga primorja ili sa površine morske, vabi te do nje dvoje: nedogledan obzor, kojemu na daleko nema premca i drevna Liburnija u kojoj obitava od davnine Hrvat u hrvatskim gradovima, gradićima i selima, koja se po Učkoj gori biele, kao da su po njoj pale velike pauljice. Učka gora osobito imponije sa primorske strane, jer nema prigorja, već se od obale morske poput ogromnoga bedema diže u oblačne visine, pruživ svoja blieda kamena rebra prama jugu.

Osobito se dobro razabire sa strane zapadne, odkuda se uzdiže lagano, dok se jednim hrbtom naglo ne osovi.

U začetku zarasle su joj bočine slabom bukovom šumom, koja biva dalje sve to gustijom. Tuj i tamo ima silnih orušina, koje se iztiču poput velikih mličnih ljaga. Ogromne pećine i kukovi padaju s ove strane veoma strmo, s toga je sa zapadne strane Učka gora težko pristupna. Kad se do prvoga vrha osovila, tad se opet sedlasto snizuje i iznovec uzdiže. Od svih vrhova najvećma se razabire Brložnik, koji je obrasao gustom šumom, a za njime uzdiže se oblasto jedan dio Vele Učke. Najzanimivije je podnožje same gore. Od jednoga kraja na drugi protegnuše se omašni planinski pašnjaci, pa se liepo iztiču tuj veći, tamo manji bukvici. Od tih pašnjaka, niže se vrh do vrha, jedan gol, drugi šumom obrasao u preraznim oblicima.

Učku goru poznavahu dobro Mletčići, a Velu Učku ozvali su Monte Caldiera, jer nalikuje prevrnutu kotlu. Još i danas je Vela Učka vieran kaži-prst brodarima, koji plove u zaliev riečki. Ima ih, a medju tima bijaše i pokojni Fran Kurelac, koji Učku »Vučkom« zovu. Te misli bijaše i biskup Dobrila, tumačeći, da ime potiče od »vuka«. Ja sam se dosta trudio, da istini u trag udjem, nu od tamožnjih Hrvata nisam ništa mogao da saznam.

Za svog prvog i drugog uzlaza, podjosmo na Velu Učku iz Rieke: prvi puta morem do Voloskoga, drugi puta željeznicom do Matulja. Dodjosmo na cestu, koju je gradio Josip II., a vodi iz Rieke preko Pazina u Trst i tu je i tamo udivljenja vriedna. Putnik prolazi kraj dubokih kotlina, ponikava, bujnih i zelenih livada, dočim s desne strane kruži rebrima golih ili šumom zarašlih vrhova. Tu je uz put i strašan bezdan Dobreč za kojega priča puk da komunicira sa morem. Prije više godina da su u Dobreč pali volovi, a voda im kosti izbacila na obali morskoj kod Ike.

Do onoga bezdna prati te miloduhu smilje i mnoga druga biljka primorčica, nu dalje Dobreča ne staje po malo primorske flore, a oku ti se prikaže bukva, grabar i kostanj.

Kad si se cestom uzpeo do Poklona, s koje se točke putnici »klanjaju« Majci božjoj trsatskoj, zagledaš jednim mahom cio Kvarner i daleku obalu morskiju. Od »Vrata«, kako se zove jedna kamena prirodna tvorevina, pane putniku oko daleko na poluotok istarski, krećući k selu Veloj Učki. Prama Učkoj gori protegle se omašne livade sočne, bujne i svježe kao proljetno jutro na kojima je porasla mnoga i krasna i riedka biljka i s ove livade vodi put na Velu Učku.

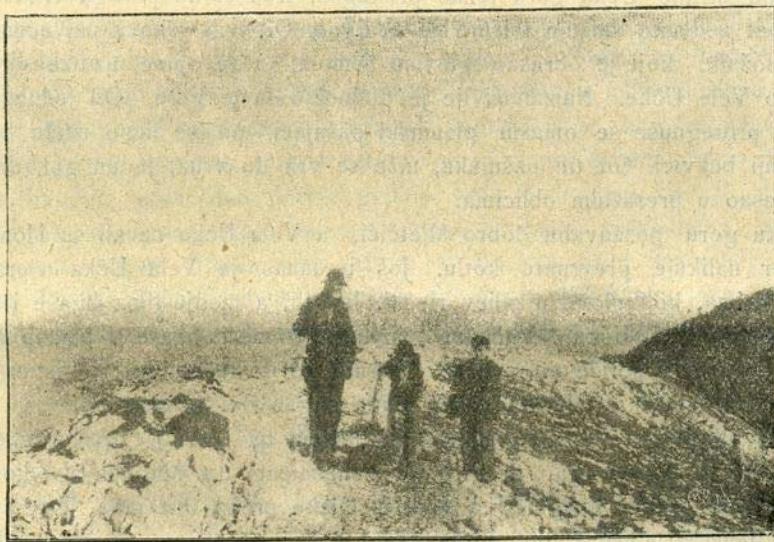
Pod jednom bukvom izbjija iz živca-kamena izvrstna pitka voda, koju i se-

ljaci u veliko ciene i mnogoga je planinara okrepila. Uzlazi se bukovom šumom, kraj pećina i ponikava, dok izadješ na čistinu s koje zagledaš selo Vela Učku, a s uzhitom pozdraviš Čepićko jezero.

Kad si ovdje, tad stojiš na podnožju Male Učke, odkuda ti valja uzlaziti.

Do ovdje pozdraviše te prekrasne zvončike *Campomanula linifolia* i *C. Tommasiniana*, koja se modrila u uzkim razpuklinama, dočim se u hladu lieske crvenila *Eriphactus atrorubens*. Uzpinješ se uzkom kamenom stazom, dahneš živo nekoliko puta i ovo te na Veloj Učki, koja je zarasla gustom travom. Složiv mnogu riedku bilinu u papir, počeh se razblaživati božanskim vidikom.

S južne strane gledaš pred očima cio Kvarnerski zaljev, koj se razlio put omašna jezera s tri pritoka. Jedan takav kao da ulazi kanalom Senjska vrata

Tjemenica Vele Učke (Po fotografiji Milana Lenucia.)

(Canal Mal Tempo) izmedju Primorja i otoka Krka; drugi na Mala Vrata medju Krkom i Cresom, a treći na Vela Vrata medju Cresom i Istrijom. Otok Krk razplatio se velikim brojem bjelećih se mjesta; tu je grad Omišalj, Dobrinj, nad morem Vrbnik, tu se na otoku cakli i Omišalsko jezero. S juga se osovio otok Prvić, a iznad Baške uzdigao Trieskavac, dobiv ime, što mu u rudonosne slojeve strijele rado udaraju. Raztrgani Cres kao da ti na dlanu, dočim se dalje protegnuo Plavnić, niže Lošinj, Rab, Pag, Želva, Olib, Golo i drugi dalmatinski otoci i školjići, kao da si ih dahnuo onamo. Bliže simo bjelasa ti se Senj, a iznad njega dični Lenkovićev Nehaj-grad, nadalje Crkvenica, Kraljevica, Rieka i dični Kastav, a po oplazu vrhova i kraj cesta i putića mnogobrojna sela i priselci.

Skreneš li se sjeverno, tuj je priroda drugoga lica. Dočim ti se srdce tamo

dragalo, gledajuć plavetno more, to se ovdje čudom čudiš divljem i strašnom, ali velebnom obzoru.

Jednim mahom gledaš cieli Krš od kranjskoga Nanosa (1299 m.) do Snježnika (1796 m.) s nebrojenim grebenima, vrletima, prolomima i razvalinama. Iztiču se vrhovi Julskih alpa, Karavanka i Savinskih planina u kojima imponuje razkliman Grintovec, a za jasna obzora sigurno bismo zagledali i ponos slovenski, Veliki Triglav.

Iztočno i sjevero-iztočno nazireš lance velebitske i Veliku Kapelu, a jednim mahom pregledavaš liburnijsku ili jugo-zapadnu visočinu s našim Snežnikom, Grlešem, Risnjakom, Suhim vrhom, Obručem, Žbeljcem i Velikim Drgomljem. U Velikoj Kapeli lijepo se iztiče šumovita Bjelolasica, Veliki Tuhobić, Burni Bitoraj, tubasti Klek iznad Ogulina.

Štefanijina kuća na Veloj Učki. (Po fotografiji Milana Lenucia.)

Veličajni Velebit protegnuo se od Vratnika iznad Senja, pak sve do Visočice iznad Gospića, gdje mu bilo opet padati počelo. Od SZ. prama JIz. protežu se vrhovi i glavice popunjujući pustu Čičku zemlju.

Svrneš li okom prama zapadu, duša ti se potresa s osobita vidika!

Tu je bujna dolina, koju proteće Mirna, s traga more do Divina i Grada, a na kraju obzora ogranci apeninski u Italiji. Tu gledaš Čepićko jezero, koje zaprema 750 hektara površine, u koje utiče Bolunjščica, a s druge mu strane iztiče Raša, dična ta pogranična rječica Zvonimirove Hrvatske.

Cielu Istru gledaš kao na plastičnom zemljovidu; vidiš mjesta Pulj, Vodnjan, Rovinj, Pičan, Pazin, a daleko, daleko tamо modri se more poput pojasa, a za vedra obzora razabireš (po dru. Frischaufu) dalekozorom i zvonik sv. Marka u Mletcima.

Dražestna Opatija mnogo bi gubila na prirodnjoj ljepoti svojoj, da joj se u zaledju nije uzdigla Vela Učka. Da se olahkoti njezin uzlaz, sagradio je »Austrijski turistički klub« godine 1886. na veoma sgodnu mjestu planinarsku kuću, koja nosi ime Nj. kr. Visosti, nadvojvodkinje Štefanie i k uskrsu je g. 1887. svećano posvetio.

Štefanijina kuća leži u visini od 1000 m., udobno je sagradjena i planinarima je radi prezanimiva vidika osobito mila. Od nje gleda planinarovo oko cio Kvarner i hrvatsko primorje sa bielim mjestima, otoke, školje i školjiće i one velebne primorske vrhove. Ugodnom hladovinom bukove šume dolaziš na Velu Učku za sat i pô, dočim od Opatije trebaš tri ure hoda, uživajući preražne i prezanimive vidike na sve strane.

Kada se planinar vraća sa njezine tjemenice, tada neka ne propusti, da se ne navrati u Veprinac.

Gdje danas стоји crkva, stajao je prije više godina grad Veprinac, kojemu bijahu gospodari Thonhauseni.

Pod crkvom vidi se i sada »loža« sa željezima, kojima su nekoć okivali kmetove. Grad bijaše opasan jakim zidom, imao je troja vrata od kojih su zadnja porušena g. 1866.

Crkva veprinačka mora iznenaditi svakoga putnika. Sa sjevero-iztočne strane vode u nju troja vrata; unutri imade tri ladje, koje podupiru dva stupa. Glavni žrtvenik posvećen je sv. Marku i bogato urešen crvenim, crnim i žutim mramorom. Izradilo ga u Mletcima, a stajao je 20.000 for. Pokrajni žrtvenici, sa svake strane po dva, takodjer su od mramora.

Vrh, na kojem je crkva, pravi je belveder, a uzlazi se nj na dva kraja, od kojih ima dulji 103 kamenite stube. Ovim uzlaze u crkvu mužkarci, kraćim ženske. Kad se ovdje posjedneš na kružni zid, pravo je veličje nasladjivati se dalekim vidikom. Jednim makom pregledavaš cio Kvarner s otocima Krkom, Cresom i školjem sv. Marka. Nazireš Rab, Pag i razne školjiće. Vidiš mnoga mjesta, Veliku Kapelu, Velebit, a sa zapadne strane ponosnu Učku i ostalu povorku vrhunaca, koji padaju stepenasto prama moru.

Okolica veprinačka okitila se bujnom zeleni. Medju kućama i oko njih ima liepih vinograda i vrtova. Trs se vije po nizkim brajdicama ili se privezuje uz kolje. Šume imade naokolo mnogo, a osobito liepih gajeva kostanjevih (Maroni, Castanea sativa). Pô sata od Veprinca leži Budišin dol u kojem ima preko 3000 kostanjevih stabala. Drugi gaj leži zapadno pod vrhom Pećnikom, zovu ga Vatra, pun je kostanja, koji donašaju obćini liep dohodak.

Radi krasnoga obzora zaputili su se do Veprinca mnogi dostojanstvenici. Najvojvoda modenski boravio je ovdje nekoliko dana i u lov išao. Bili su ovdje riečki guverneri, vitez Scarpa Opatijski i mnogi drugi. U istinu vriedno je doći ovamo. Krasan i divotan kraj i dobroćudan narod zasladjuju ti boravak.

Prekrasna flora Vele Učke privukla je i mnogoga botaničara baš i iz dalekih krajeva. Spominjemo Jerolima Zannichellia, Jurja Jana, saksonskoga kralja Fridrika Augusta, grofa Sternberga, koji je uzlazio s Bartolom Biassolettom i

Sadlerom, dr. Emanuela Weissa, koji se je uzpeo s drom. Antunom Schultzom, iz Storkowa.

Na Veloj Učki bio je i dr. Staub, prof. Adolfo Stošić, dr. Josip Lorenz, Bentham, Sendtner, vitez Tommasini i drudi.

Zanimive su biline Vele Učke: *Arabis alpina*, *Erysimum Carniolicum*, *Rosa gentilis*, *alpina* i *pimpinellifolia*, *Athamantha Matthioli*, *Ligusticum Seguierii*, *Anthriscus fumarioides*, *Senecio nebrodensis*, *S. lanatus*, *Gentiana aestiva*, *Scrophularia laciniata*, *Pedicularis acaulis*, *Euphrasia Salisburgensis*, *Teuecum Arduini*, *Calamintha alpina*, *Narcissus radiiflorus*, *Fritillaria massaenensis*, *Gladiolus illyricus*, *Bunium montanum*, *Libanotis montana*, kojima se ugledno pridružuju *Paeonia peregrina* i *Anemone montana*.

Dragutin Hirc.

Bjelolist.¹

Na visini, na pećini,
Viečnom Bogu u blizini
Skromni moj je dom.
Nit me brige zato nije,
Da li pada, ili sije,
Da l' udara grom.

Jer božja me ruka štiti,
Uzdržaje, milo kiti,
Bistri, krepi čud,
Ni hladno mi nikad nije,
Jer i kruta hrid mi grijе
Nježnu vazdu grud.

U dolini dok svjet snije,
Mene sunce već ogrije,
Grli bieli dan:
Još prvaci učenjaci
Svi napredni, marni djaci
Polaze mi stan.

Divokoze i orlovi
Vierni moji su gostovi ...
Tu su dan i noć.
Gorska mene ruža kiti,
Svatko mi se draga, miti,
K meni želi doć.

Mjesec mi se posmieuje,
Neprestance namiguje
Zlatnih zvjezda roj.
I rad trajne uspomene
Ubrati će ljudi mene,
Struk sahranit koj!

Pa za ovu ljepot mnogu
Zahvaljujem dragom Bogu,
Što sam njegov stvor:
Što je sebi u blizini
U Hrvatskoj domovini
Sazdao mi dvor!

Jakov Majnarić.

¹ Leontopodium alpinum ; Edelweiss.

Izleti hrvatskih planinara.

Hrvatsko planinarsko društvo da udovolji davnoj želji svojih p. n. članova upriličuje izlet u posestrimu Dalmaciju na parobrodu »Hungarija«, ug.-hrv. pomorskog parobrodarskog društva na Rieci, od 3.—11. kolovoza t. g. uz sljedeći raspored:

Četvrtak 3. kolovoza. 1 sat 58 časaka odlazak iz Zagreba brzovlakom, 7 sati 25 časaka na večer dolazak na Rieku. Ukrcanje na parobrod »Hungaria. Večera na brodu. Noćiste.

Petak 4. kolovoza. 1 sat noću odlazak iz Rieke. Zajutrank u 7 sati. 8 sati prije podne dolazak u Zadar. Razgledavanje grada od 8 do 10 sati. 10 sati pr. podne odlazak iz Zadra. 1 sat 30 čas. po p. dolazak u Šibenik. Razgledavanje grada. Poslije podne u 2 sata 30 časaka na posebni parobrod, te polazak na Skradin i na slapove Krke. Pod večer povratak u grad. Večera u 8 sati na parobrodu.

Subotu 5. kolovoza. 5 sati u jutro odlazak iz Šibenika. Putem kratki boravak u Trogiru, dalje kroz Kaštelansko more. 11 sati pr. p. u Split. Objed na parobrodu. Razgledavanje grada do po 5 sati. 5 sati podne sastanak na kolodvoru i vožnja željeznicom u Solin. Razgledavanje izkopina. 8 sati 30 časaka na večer povratak željeznicom u Split. Večera na brodu.

Nedjelja 6. kolovoza. 7 sati u jutro izlet na brdo Maljan. 9 sati pr. podne misa u stolnoj crkvi. 10 sati pr. p. razgledavanje muzeja izkopina. 12 sati objed na parobrodu. 2 sata po podne razgledavanje grada i gradskoga života po volji izletnika do na večer. Večera na brodu. Za tim šetnja na obali mora. Noćiste na brodu.

Ponedjeljak 7. kolovoza. 5 sati u jutro odlazak iz Splita. 7 sati u jutro dolazak u Hvar. Razgledavanje grada i krasne okolice. 10 sati pr. podne odlazak iz Hvara. Objed u po 12 sati. 12 sati 45 časaka dolazak u Korčulu. Razgledavanje znamenitosti. Po 3 sata po podne odlazak iz Korčule. 6 sati po podne dolazak u Gruž. Izkrcaj u Trstenu posebnim parobromom. Šetnja. Večera u 8 sati. Noćiste na parobrodu.

Utorak 8. kolovoza. 7 sati u jutro izlet u Dolinu Rijeke posebnim parobromom. Objed na »Hungariji«. 2 sata po podne izlet na Lokrum. 4 sata po podne razgledavanje Dubrovnika i znamenitosti do na večer. 7 sati na večer večera na parobrodu. Iza toga šetnje po volji.

Sreda 9. kolovoza. 5 sati u jutro odlazak iz Gruža. Vožnja po zaljevu kotorskem mimo Ercegnovog, Meljina, Tiota, Risna, Perasta, Prčnja, Dobrote. 12 sati o podne dolazak u Kotor. Razgledavanje grada. 6 sati po podne odlazak iz Kotora mimo Mljeta i Lastova ravno na Biševo. Večera i noćiste.

Četvrtak 10. kolovoza. 5 sati u jutro. Posjet glasovite modre špilje na Biševu sa posebnim barkama. 7 sati u jutro povratak na parobrod. 8 sati 30 časaka pr. podne dolazak u Vis. Razgledanje mjesta i znamenitosti od 10 sati 45 časaka. 11 sati pr. p. odlazak iz Visa. Vožnja mimo Starog grada. Jelse, Bola, Sumartinu bez izkrcanja. 2 sata po podne u Makarsku. Boravak do 5 sati. 5 sati po podne iz Makarske mimo Omiša bez boravka ravno na Rab.

Petak 11. kolovoza. 8 sati pr. p. dolazak u Rab i boravak do 10 sati. 10 sati pr. p. iz Raba planinskim kanalom mimo Podgorja, Senja, Novoga, Cirkvenice, Kraljevice u Bakar; dalje mimo Omišlja po kvarnerskom zaljevu na istarsku stranu, mimo Lovrana, Opatije i Volo-

skoga na Rieku, 4 sata po podne dolazak na Rieku. 6 sati po podne brzovlakom iz Rieke. 12 sati 7 časaka noćju dolazak u Zagreb.

Troškovi izleta. Svaki učestnik ima platiti za vožnju po moru 75 for. U tom iznosu označeno je: a) vožnja po moru velikim i posebnim parobrodima od 4. do uključivo 11. kolovoza t. g. b) obskrba na parobrodu za sve to vrieme i to: zajutrak, objed i večera. Piće i posebni obroci jela nisu u tom uračunani, te imadu učestnici sami posebno namiriti. Na parobrodu služit će se zajutrak u 7, objed u 12, večera u 7 sati na večer. Gdje bude potrebno, odredit će se drugo doba za jelo. Noćiste na parobrodu određeno je u posebnim kabinama sa 2 kreveta u svakoj; za tim na krevetima u dve sobe i na dijanim, na kojim će se spremiti kreveti. Kabine i kreveti doznačivati će se učestnicima po redu prijave, te se učestnici imadu toj odredbi pokoravati. Vožnju željeznicom do Rieke i natrag imadu si učestnici sami platiti. Pogodnosti za vožnju željeznicom priobćit će se naknadno. Kapara. Kod prijave ima se položiti kapara od 25 for. U slučaju da bi prijavljeni zapričećen bio učestvovati, gubi pravo na povratak kapare, no slobodno mu stoji naći si zamjenika i prenjeti kaparu na njega.

Prtljag a. P. n. gg. učestnici umoljavaju se, da svoje kovčegе označe imenom. Učestnicima dozvoljeno je, da mogu ostatak putnih troškova uplatiti u pet nedjeljna obroka po 10 for. ili u dva mjeseca obroka i to: 1. srpnja 25 for.: 1. kolovoza 25 for. Podpuna vozna ciena od 75 for. ima se uplatiti do 2. kolovoza. Sve uplate prima društveni blagajnik g. Ivan Exner, Ilica.

Članarina. Pošto hrv. planinarsko društvo priređuje ovaj izlet samo za svoje članove, to se umoljavaju oni učestnici, koji dosle još nisu društveni članovi, da ovom sgodom pristupe društvu i uplate članarinu za godinu 1899. 1900. u iznosu od 3 for.

Razglednice. Dopisnice sa slikama svih znamenitih dalmatinskih krajeva dobivati će se uz običajne cene na parobrodu kod zastupnika odbora hrv. plan. društva. Odielo za put neka bude lako, ljetno odjelo; a uz to valja ponjeti sobom havelok ili ogrtač.

Obavesti. Svi dopisi glede obavesti o tom izletu neka se uprave franco na »Hrvatsko planinarsko društvo« u Zagrebu (Jurjevska ulica br. 25A.)

Prijave. Prijave učestnika primaju se ustmeno kod društvenoga blagajnika, g. I. Exnera (Ilica) i kod društvenog tajništva (Jurjevska ulica br. 25A I. kat). Prijave primaju se samo do 20. srpnja t. g. Pošto kod izletnika može učestvovati samo ograničeni broj osoba, umoljavaju se p. n. gg. učestnici, da se izvole što prije prijaviti. Ne prijavi li se do 20. srpnja dovoljan broj učestnika, otkazati će se izlet putem novina i povratiti uplaćene kapare i obroci.

U Zagrebu, 8. lipnja 1899.

Za odbor hrvatskog planinarskog društva:

Miroslav grof Kulmer, predsjednik.

Dragutin Lihl, tajnik.

Družtvene viesti.

— Upravni odbor H. P. D. složen je za ovu godinu ovako:

Predsjednik: Miroslav grof Kulmer. Podpredsjednici: Milan Lenuci, Ivan Stožir. Odbornici: dr. Lazar Car (novi), Ivan Exner, Fran Folnegović, dr. Dragutin Gorjanović, dr. Antun Heinz, Dragutin Hirc, Božidar pl. Kukuljević, Dragutin Lihl, dr. Franjo pl. Marković, Josip Pasarić, Josip Radković i Dr. Milan Šenoa. — Nadzorni odbor: Rikard Flögl, Antun Hergula i Josip Rusan.

— Novi članovi. Kao podupirajući članovi pristupili su H. P. D. p. n. gg.: dr. Antun pl. Simić, lječnik, Vladimir pl. Simić, ravnatelj štedionice u Krapini, Vjekoslav Rukavina, ravnatelj pomoćnih ureda stola sedmorice, Wagner Ivan, Hecht Josip; Mirković Dragutin, Bičanić Antun, Stožir Vladko, činovnici državne blagajne, Ursiny Michael, gradski mjernik i Dubsky Josip, mjernik, svi u Zagrebu.

— Sjednica planinarskoga družtva u Zagrebu, bila je 5. prošloga mjeseca pod predsjedanjem družtvenoga podpredsjednika, g. Ivana Stožira.

Tajnik g. Lihl priobćuje, da je kr. zemaljska vlada odobrila družtvena pravila, koja će se stampati i družtvenim članovima što prije razposlati.

Čita se dopis kr. kot. oblasti u Zagrebu, koja dostavlja družtvu ugovor glede u zakup uzetih crarskih nekretnina u Podsusedu na dalje tri godina uz godišnju zakupninu od 20 for.

Družtvo »Česka Beseda«, smatrajući si milom dužnošću, zahvaljuje planinarskomu družtvu na bratskom dočeku českih turista u Zagrebu. Dopis iztiče, da je trudom i požrtvovnošti istoga družtva pošlo za rukom, da bijaše doček vredan gostova i gostitelja i da česki turisti ponesoše u svoju domovinu dojmove, koji služe na čast i diku hrvatskoj priestoljnici i njezinom gradjanstvu.

Slovensko planinarsko družtvo priobćuje, da će poduzeti izlet na sv. Geru u Žumberku i poziva članove pobratimskoga si družtva da sudjeluje kod toga izleta. Odbor zaključuje, da će to objaviti putem novina.

Planinarska podružnica u Ogulinu javlja, da će p. n. gg. Fink i Seifert poći na Klek, da nadju najsgodnije mjesto na kojem bi se smjestile gvozdene stube, a po tome će priposlati željeni proračun.

Planinarska podružnica »Strahinščica« u Krapini prima sa zahvalnošću doznačeni joj iznos od 50 for. za izgradnju puta na »Goleš«, a ujedno pripošilja izkaz svojih dosadanjih članova.

Tajnik priobćuje nadalje, da si je družtvo našlo prikladan stan u Bregovitoj ulici, te se za njegovo uredjenje za sada dozvoljuje iznos od 100 for.

U planinarskoj kući na Sljemenu pregledan je inventar i nabavljene neke nuždne stvari, medju ovima i 16 novih bielaca. Na Sljemenu naličit će se piramida ponovno i pročistiti put od planinarske kuće do nje.

Tajnik čita program izleta, što bi se imao poduzeti u kršnu i prezanimivu Dalmaciju, koji priobćujemo na drugom mjestu.

— Imenik p. n. gg. članova podružnice »Strahinščice« u Krapini, koji su do sada, njih 40, pristupili brigom kr. kot. šumara, G. Vaca.

Bogdašić Pero, Božić Josip, Cerovec Stjepan, Cehulić August, Družković Franjo, Florjan Gustav, Grossman Gjuro, Hudjek Lacko, Ivančić Franjo, Jurković Joso, Kalečak Franjo, Kauvorski Lujo, Kaurić Nikola, Kos Milan, Krsnik Šandor, Kulmer grof Ljudevit, Lasić Ivan, Leskovar Janko, vitez Žiga Maravić, Meniga Stjepan st., Meniga Stjepan ml., Mikša Stjepan, Milek Petar, Peček Edo, Praun-sperger Aurel, Pintarić Stjepan, Risek Eduard, Šegulja Alojzije, Slavik Jaromir, Sluga Vilibald, Šreiber Šandor, Šubert Nikola, Turković Ante, Vac Gašo, Vukovinski Stjepan, Visek Stjepan, Werderber Franjo, Wochel Julio, Wölfl Pajo, Zorko Milan.

— Jugoslavenska večer »Kluba českih turista«. Dne 17. pr. mj. priredili su u Pragu česki izletnici, koji su nedavno posjetili i Hrvatsku posebnu jugoslavensku večer, na kojoj je vodja iztetnika, g. Pasovsky prikazao cjelokupnu sliku izleta. O boravku u Hrvatskoj reče: »Nezaboravan će izletnicima biti liepi dan u Zagrebu, pak ono poslije podne, što se u blizim Remetama pretvorilo u pravu pučku svečanost. Liepe nošnje, iskrenost seljaka, milokrvnost i dobrota, kojom su po svom narodnom običaju česke goste primili, uznosita večernica u crkvi i dirljiv oproštajni govor, duboko se usjekoše u srce svakog českog izletnika.

Naši dopisi.

Krapina, 21. svibnja t. g.

Prvi izlet planinara „Strahinšćice“. Na pobudu upravitelja više pučke škole, g. Nikole Kaurića preduzet je dne 18. svibnja izlet na susjednu »Brezovicu«. — Izletu prisustvovali su učenici i učenice V. i VI. razreda pod vodstvom g. upravitelja škole, te učiteljskog osoblja gg. Pere Bogdešića i Wölfla, te gospodjice Vere Lorković. — Dobrovoljno se priključile izletu članovi planinarskog društva, vel. g. E. Risek, kapelan, g. Kaurić, kr. sudbeni pristav iz Siska, g. Gašo Vac, šumar i g. Nikola Šubert, šumar, vježbenik. Krasna povorka, krenula je rano iz Krapine preko Dolića na »Brezovicu«, koja se uzdiže 531 m. nad morem, a stoji osamljena naprotiv »Strahinšćice«; novo izgradjenim putem, u serpentinama uzlazilo se lahko. — Milota bijaše gledati razdragalu djecu u prirodi!

Sve bijaše oduševljeno poradi krasnog izgleda. — Gg. učitelji raztumačiše djeci zorno susjedne gore: Strahinšćicu, Macelj, Klenovnik, Sv. Donat, ponosni Triglav i t. d. — nadalje izvor Sutle; medju izmedju Hrvatske i Štajerske i t. d.

Nakon svršenog predavanja, zaoriše mlađahna grla — pjesmu »Liepa naša domovina«, i »Gdje je stanak moj«. Kraj krasnoga vremena i uzbudjenih mlađahnih srdaca, odjekivala je pjesma daleko, preko gorâ i dolina, mi pak stariji, osjetismo u duši ona krasna čuvstva, kako je lijepo biti „planinarom“; kad nam ovakovi izleti oplemenjuju srce, jačaju tielo!

Pak s toga, tko ne bi išao u naše kolo?

Poslije $1\frac{1}{2}$ sata hoda, prispjesmo u malo selce »Gjurmanec«, koje leži na razkršću ceste, što vodi u Rogatac i Optuj (preko Macelja).

U liepim prostorijama g. Stjepana Mikše — prozvana: — »Gostiona k hrvatskom planinaru« — smjestismo djecu na odmor.

Djeca su poniela sobom dosta jela, te su se uz zdravu gorsku vodu zadovljna čutila! — Izvadjala su razne dječje igre, te im je — tako vrieme, u družtvu svojih prosvjetitelja, ugodno prošlo. — Mi stariji članovi izleta, posjedasmo k stolu, te pored dobrog jela i dobre vinske kapljice — odpoče zabavica; — dakako po »starom hrvatskom običaju«.

Uz zdravice i pjesmu prošlo nam je vrieme brzo. Nakon dvosatnoga odmora — krenusmo preko sela Ravninoka u Žutnicu (pod Strahinšćicu). — Tu bude dieci pokazano „Štefanijino kupalište“ (mrzlice u malom stilu) i pilana gospodje Julije Lammer. — Ovdje odpjevaše dječica, njekoliko pjesmica, a tada krenusmo put Krapine.

Prevaljeni put, prilično je dug (15 klm.), nu svi su bili sa izletom zadovoljni, pa s toga liepa hvala pokretaču istog, g. Nikoli Kauriću!

Gašo Vac.

Raznice.

Dar sloven. planin. družtvu. Ministarstvo za bogoslovje i nastavu dopitalo je istomu družtvu za g. 1900 podporu od 200 fr., da si nabavi samopisni tlakomjer i jedan tlakomjer za meteorologiju postaju na Kredarici pod Triglavom.

Nova meteorologiska postaja osnovala je Požega u svojoj šumi Kotaru. Aparati su već postavljeni, a mjerjenje povjerenje nadlugaru P. Čurčiću, koji taj posao obavlja ljubavju. Ovaj napredak u kulturnom pravcu pozdravljamo i mi od srca, pa toplo preporučamo našim planinarskim podružnicama, da si na sгодnim mjestima urede takove postaje. Naročito bi nas obradovaia viest, da se meteorologiska postaja osnuje na Oštarijama, na Štirovaci ili Malom Halanu na Velebitu. Prerevna planinarska podružnica u Gospiću ima sigurno i ovu prekoristnu stvar u programu svoga rada.

Planinarstvo i srdce. Na međunarodnom kongresu liečnika u Karlovinim varima bijaše govora i o pathologiji srca. Ćuveni patholozi Schrötter i prof. Ramberg iztakli su se osobito.

Razpravljalo se o srdu pušča, pivopija, o srdu ugojenosti, sporta, a po tome i o srdu planinara.

Stara ona naša: »Što je odviše, nije ni kruhom dobro«, obistinjuje se i u planinarstvu, jer ne valja forsirati. Ovo se tiče naročito onih judi, koji sjede cijeloga tjedna u uredima i poslovnicama, pa izadju nedjeljom, da uzadju bilo na koji brieg. Pri tome ih duševna odlučnost goni napred i onda, kad je tjelesna snaga malaksala. Naše srdce nema posebnoga čuvstva umornosti,

koje bi nas susprezalo, pa se i jače kucanje bila obično ne razabire.

Usled toga se srdeči (Herzerweiterung), pogotovo pak onda, ako mu mišice nisu podpuno zdrave.

Do koje se visine uzpinje bilje. Glasoviti Martins, a pisac djela: »Von Spitzbergen zur Sahara« našao je izpod Monte Rose, a u visini od 3333 m. još 13 vrsta cvatućih bilina. Braća Schlagintweit bilježe za visinu od 3188 m. istoga briega 47 vrsta bilina; na Mont Blancu, a u visini od 3470 m., ima još 24 vrste cvatućih bilina, na Finsteraarhornu našao je Linat u visinama od 4000 m. tri cvatuće biljčice (Saxifraga bryoides i muscoides, Achillea atrata), na Calberta na tome je divu još u visini od 4227 m. ubrao bielo-cvatući žabnjak, Ranunculus glacialis. No to nisu najveće visine.

U zapadnom Tibetu uzpinju se Saussurea Thomseni, S. wernerioides i S. Kuntiana 5500 m visoko, nu do najviše se točke uzpela gusto-vunasta S. tridactyla, jer je ima još u visini od 5800 m.

U koliko nam je do sada poznato, ova se bilina na celome svetu uzpinje najviše.

Ovo vriedi za cvatuće biline, jer se lišaji, a pogotovo neke alge, uzpinju još i više, te živu na vječnom snieg i ledu. Crveni snieg u Alpama i druguda potiče od sitne alge Sphaerella nivalis, ljubičasti snieg na Mont Blancu od Aacylenema Nordenskiöldii, dokim alga Raphidium niveale bojadiše snieg u zeleno.